

Régeringens proposition

1983/84: 61

angående en ny import- och exportreglering;

beslutad den 27 oktober 1983.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd och det ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

MATS HELI.STRÖM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt kungörelser från år 1947 och år 1950 råder f.n. allmänt förbud mot att utan tillstånd (licens) importera eller exportera varor. Licensmyndigheter är kommerskollegium och statens jordbruksnämnd. Under åren har emellertid det övervägande antalet varor undantagits från licenskravet varigenom det allmänna förbudet i praktiken kommit att sättas ur spel. Besluten om sådana undantag, s.k. frilistning, är talrika. Den nuvarande import- och exportregleringen har till följd härav blivit svårtillgänglig.

Avsikten är att i den nya import- och exportregleringen ersätta det allmänna förbudet med en allmän frihet att införa och utföra varor. För licensbeläggning skall krävas direkta föreskrifter i författningsform. Någon förändring av det faktiska frilistningsläget åsyftas inte. Den nya regleringen avses träda i kraft den 1 april 1984.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1967: 340) om prisreglering på jordbrukets område¹

dels att 2–5 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 § skall utgå,

dels att bilagans rubrik skall lyda "Förteckning över varor som avses i 1 § andra stycket".

dels att 1, 6, 15, 19, 35 och 36 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För att reglera priserna på jordbruksprodukter *äger* regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, statens jordbruksnämnd *berörande vara av visst slag* föreskriva att 2, 7, 8, 9, 10, 14, 18, 28, 29, 30, 31 eller 32 § skall tillämpas.

För att reglera priserna på jordbruksprodukter *får* regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, statens jordbruksnämnd föreskriva att *bestämmelserna* i 7, 8, 9, 10, 14, 18, 28, 29, 30, 31 eller 32 § skall tillämpas *på varor av visst slag*.

För samma ändamål får regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, jordbruksnämnden föreskriva att sådana varor som anges i bilagan till denna lag inte får föras in i eller ut ur landet utan särskilt tillstånd (importlicens eller exportlicens).

6 §

Regeringen *äger* bemyndiga jordbruksnämnden att ge förening som avses i 1 a § eller annan sammanslutning, som enligt regerings eller nämndens förordnande handhar prisreglering på jordbrukets område, rätt att på villkor som nämnden bestämmer ensam föra in eller ut *vara för vilken gäller* tillståndstvång *enligt 2 §*.

Regeringen *får* bemyndiga jordbruksnämnden att ge *en sådan* förening som avses i 1 a § eller annan sammanslutning, som enligt regerings eller nämndens förordnande handhar prisreglering på jordbrukets område, rätt att på villkor som nämnden bestämmer ensam föra in eller ut *sådana varor* för vilka tillståndstvång för in- eller utförsel har föreskrivits med stöd av denna lag.

¹ Lagen omtryckt 1981: 637.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Avgift som avses i 14 § erlägges icke, när vara föres in under sådana omständigheter som för tillståndspliktig vara medför rätt till införsel utan tillstånd enligt 3 § första stycket. Sådan avgift erlägges inte heller när vara föres in under sådana omständigheter som för tullpliktig vara medför befrielse från tull enligt 5 a § tullförordningen (1973:979).

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från avgiftsskyldigheten enligt 14 §.

19 §

Avgift som avses i 18 § erlägges icke, när vara föres ut under sådana omständigheter som för tillståndspliktig vara medför rätt till utförsel utan tillstånd enligt 5 §.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från avgiftsskyldigheten enligt 18 §.

35 §

Till böter dömes den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot
a) villkor för införsel enligt 2 §, om gärningen ej är belagd med straff i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
b) föreskrift enligt 28, 29, 30, 31 eller 32 §.

Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter enligt 28, 29, 30, 31 eller 32 §.

36 §

Brott som avses i 35 § b får åtalas av åklagare endast efter anmälan av jordbruksnämnden.

Brott som avses i 35 § får åtalas av åklagare endast efter anmälan av jordbruksnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1984. I fråga om brott som avses i 35 § i dess äldre lydelse gäller äldre bestämmelser.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område

dels att 2–5 §§ och 22 § skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 § skall utgå,

dels att bilagans rubrik skall lyda "Förteckning över varor som avses i 1 § andra stycket".

dels att 1, 6, 10, 12, 13 och 23 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

För att reglera priserna på fiskets produkter får regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, statens jordbruksnämnd föreskriva att *bestämmelse* i 2, 7, 10, 12 eller 13 § skall tillämpas i *fråga om vara* av visst slag.

Regeringen får bemyndiga statens jordbruksnämnd att ge sammanslutning som enligt regeringens eller jordbruksnämndens förordnande handhar prisreglering på fiskets område rätt att på villkor som jordbruksnämnden bestämmer ensam *utföra vara* för vilken gäller tillståndstvång enligt 2 §.

Prisregleringsavgift skall utöver för varor som anges i 7 § erläggas för sådana varor som anges i *bilaga* till denna lag och som förs in till

Föreslagen lydelse

1 §¹

För att reglera priserna på fiskets produkter får regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, statens jordbruksnämnd föreskriva att *bestämmelserna* i 7, 10, 12 eller 13 § skall tillämpas på *varor* av visst slag.

För samma ändamål får regeringen eller, efter bemyndigande av regeringen, jordbruksnämnden föreskriva att sådana varor som anges i bilagan till denna lag inte får föras in i eller ut ur landet utan särskilt tillstånd (importlicens eller exportlicens).

6 §²

Regeringen får bemyndiga statens jordbruksnämnd att ge *en sådan* sammanslutning, som enligt regeringens eller jordbruksnämndens förordnande handhar prisreglering på fiskets område, rätt att på villkor som jordbruksnämnden bestämmer ensam *föra ut sådana varor* för vilka tillståndstvång *för utförsel* har föreskrivits med stöd av denna lag.

10 §³

Prisregleringsavgift skall, utöver för *sådana* varor som anges i 7 §, erläggas för sådana varor som anges i *bilagan* till denna lag och

¹ Senaste lydelse 1974: 866.

² Senaste lydelse 1974: 866.

³ Senaste lydelse 1980: 406. Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

Nuvarande lydelse

landet och inte utgör svenskfångad fisk (importfisk), om sådan avgift utgår för svenskfångad fisk.

Avgift som avses i första stycket utgår inte för importfisk, om denna förs in under sådana omständigheter som för tillståndspliktiga varor medför rätt till införsel utan tillstånd enligt 3 §.

Sådan avgift utgår inte heller om en vara förs in under sådana omständigheter som medför befrielse från tull enligt 5 a § tullförordningen (1973:979).

För importfisk skall erläggas införselavgift. I fråga om sådan avgift äger 11 § motsvarande tillämpning.

Införselavgift utgår ej, om varan införes under sådana omständigheter som för tillståndspliktig vara medför rätt till införsel utan tillstånd enligt 3 §. Sådan avgift utgår inte heller om vara föres in under sådana omständigheter som medför befrielse från tull enligt 5 a § tullförordningen (1973:979).

För vara som anges i bilaga till denna lag och som utföres ur landet skall erläggas utförselavgift. Avgiften uppbäres av statens jordbruksnämnd eller den jordbruksnämnden bemyndigad.

Utförselavgift utgår ej, om varan utföres under sådana omständigheter som för tillståndspliktig vara medför rätt till utförsel utan tillstånd enligt 5 §.

Föreligger avgiftsskyldighet får, om jordbruksnämnden ej medger annat, utförsel ske endast om bevis att avgiften erlagts företes för tullmyndigheten.

Föreslagen lydelse

som förs in i landet och inte utgör svenskfångad fisk (importfisk), om sådan avgift utgår för svenskfångad fisk.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna avgiftsskyldighet.

12 §⁴

För importfisk skall erläggas införselavgift. I fråga om sådan avgift skall 11 § tillämpas.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna avgiftsskyldighet.

13 §

För sådana varor som anges i bilagan till denna lag och som förs ut ur landet skall erläggas utförselavgift. Avgiften uppbärs av statens jordbruksnämnd eller den jordbruksnämnden bemyndigad.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna avgiftsskyldighet.

Föreligger avgiftsskyldighet får, om jordbruksnämnden inte medger annat, utförsel ske endast om bevis att avgiften har erlagts företes för tullmyndigheten.

⁴ Senaste lydelse 1979:983.

†1 Riksdagen 1983/84. I saml. Nr 61

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §⁵

Mot beslut, som statens jordbruksnämnd i särskilt fall meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, *föres talan* hos kammarrätten genom besvär.

Talan mot annat beslut, som jordbruksnämnden meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, *föres* hos regeringen genom besvär.

Mot jordbruksnämndens beslut i fråga som avses i 8–12 §§ lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning får talan *ej* föras.

Beslut, som statens jordbruksnämnd i särskilt fall meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, *i fråga om annat än en import- eller exportlicens*, får *överklagas* hos kammarrätten genom besvär.

Andra beslut, som jordbruksnämnden meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får *överklagas* hos regeringen genom besvär.

Jordbruksnämndens beslut i frågor som avses i 8–12 §§ lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning får *inte överklagas*.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1984.

⁵ Senaste lydelse 1980: 406.

3 Förslag till

Lag om upphävande av kungörelsen (1947: 82) angående allmänt importförbud och kungörelsen (1950: 324) angående allmänt exportförbud

Härigenom föreskrivs att kungörelsen (1947: 82) angående allmänt importförbud och kungörelsen (1950: 324) angående allmänt exportförbud skall upphöra att gälla med utgången av mars månad 1984.

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1983-10-27

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsrådet Hellström

Proposition angående en ny import- och exportreglering

1 Inledning

I Sverige råder sedan åren efter andra världskriget generellt förbud mot att utan tillstånd (licens) införa eller utföra varor. Bestämmelser härom finns i kungörelsen (1947:82) angående allmänt importförbud och kungörelsen (1950:324) angående allmänt exportförbud. Licensmyndigheter är kommerskollegium och statens jordbruksnämnd. Under åren har de allmänna förbuden kommit att sättas ur spel genom att omfattande undantag från förbuden har medgivits vid olika tillfällen. Dessa s.k. frilistningar har mestadels beslutats av licensmyndigheterna efter bemyndiganden av regeringen, men också i några fall direkt av regeringen. Genom att undantagen från de generella förbuden finns i åtskilliga beslut har regleringen med tiden blivit svåröverskådlig.

De allmänna förbudskungörelserna har inte tillkommit i den ordning som föreskrivs i den nya regeringsformen. Kungörelserna har därför fortsatt giltighet endast med stöd av regeringsformens övergångsbestämmelser.

I syfte att skapa en mer överskådlig import- och exportreglering och att bringa reglerna härom i överensstämmelse med regeringsformen tillkallade år 1978 dåvarande chefen för handelsdepartementet en särskild utredare¹ med uppgift att företa en genomgripande översyn av reglerna om import och export. Enligt direktiven skulle målet vara att ersätta de allmänna import- och exportförbudskungörelserna och därpå grundade beslut med ett nytt regelsystem. Utredaren, som under sitt arbete använt namnet utredningen om import- och exportförfattningar, avlämnade i november 1982 betänkandet (Ds H 1982:4) Föreskrifter om import och export. I

¹ F.d. regeringsrådet Öhman.

betänkandet föreslås en formell omläggning av regleringen. Den föreslagna nya regleringen förutsätter i sin tur att vissa ändringar görs dels i de båda lagarna om prisreglering på jordbrukets och fiskets områden, dels i valutaförordningen. Den av utredningen gjorda sammanfattningen av regleringsförslaget bör fogas till detta regeringsprotokoll som *bilaga 1*. Utredningens lagförslag bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av hovrätten för Nedre Norrland, kammarrätten i Stockholm, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, generaltullstyrelsen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, Sveriges riksbank, exportkreditnämnden, Sveriges exportråd, valutakommittén (E 1977:03), Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges fiskförsäljningsföreningars riksförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Svenska Handelskammarförbundet, Sveriges Handelsagenters Förbund och Textilrådet/Konfektionsindustriföreningen.

2 Allmän motivering

2.1 Bakgrund och nuvarande förhållanden

Strax före och under andra världskriget infördes av i huvudsak försörjningspolitiska skäl restriktioner beträffande importen och exporten av varor. Efter kriget upphävdes successivt förbuden i relativt stor omfattning på importsidan. Detta resulterade i ett importöverskott som påverkade bl.a. valutasituationen i sådan utsträckning att ett allmänt importförbud ansågs nödvändigt. Ett sådant infördes också år 1947 genom kungörelsen (1947:82) angående allmänt importförbud.

På exportsidan hade redan år 1941 införts ett allmänt exportförbud. Detta hade föregåtts av flera exportförbud på enskilda varor ett par år tidigare. Det allmänna exportförbudet kom att kvarstå efter kriget. Omfattande ändringar gjordes emellertid i förbudet. År 1950 ersattes då gällande bestämmelser med nya genom kungörelsen (1950:324) angående allmänt exportförbud.

De båda allmänna förbudskungörelserna föreskriver att införsel eller utförsel av varor inte får ske utan licens. Licensmyndigheter är kommerskollegium och statens jordbruksnämnd. I huvudsak handhar kollegiet industrivaror och jordbruksnämnden varor inom jordbruks- och livsmedelsområdena. Vissa varor är genom bestämmelser i kungörelserna direkt undantagna från licensstvänet. Vilka dessa varor är framgår av särskilda frilistor intagna i bilagor till kungörelserna. Frilistorna, som i stort motsvarar varandra på importsidan och exportsidan, omfattar bl.a. böcker, tidningar, noter, kartor och vissa frimärken. Genom en särskild bestämmelse i exportförbudskungörelsen är på exportsidan dessutom från licenskrav

undantagna lokomotiv och andra transportmedel som passerar gränserna i allmän eller yrkesmässig trafik.

Enligt särskilda bestämmelser i förbudskungörelserna behövs inte heller licens för sådana varor som i och för sig är licenspliktiga men som förs in eller ut under sådana omständigheter som medför rätt till tullfrihet eller rätt till temporär tullfrihet enligt bestämmelser i skilda tullförfattningar. Exempel på sådana undantag är varor som utgör proviant på transportmedel, flyttsaker eller normalt resgods ävensom varor som passerar gränserna i samband med reparation o.d. Licensfrihet åtnjuts bl.a. också för införsel av varor för främmande makts beskickning eller konsulat.

Utöver dessa uttryckliga undantagsföreskrifter innehåller förbudskungörelserna bestämmelser som ger licensmyndigheterna rätt att efter bemyndigande av regeringen och enligt grunder som regeringen bestämmer medge att även andra varuslag än de uttryckligen undantagna får införas resp. utföras utan licens. Sådana bemyndiganden har regeringen lämnat i fråga om åtskilliga varor, särskilt under slutet av 1950-talet och under 1960-talet. I några fall har dessutom regeringen själv genom direkta beslut frilistat varor. Följden härav har blivit att den övervägande delen av varuhandeln numera är licensfri. Inom kommerskollegiums varuområde utgörs kvarvarande licensbelagda varor av i huvudsak textil- och konfektionsvaror samt stål på importsidan och av fartyg och skrot på exportsidan. Dessa varor utgjorde år 1980 värdemässigt mindre än fem procent av det totala varuvärdet såväl på importsidan som exportsidan. Motsvarande låga procentsiffror kan redovisas beträffande sådana varor för vilka jordbruksnämnden är licensmyndighet.

De allmänna förbudskungörelserna omfattar inte alla varor. Åtskilliga varor och varuområden som i in- och utförselhänseende regleras särskilt är undantagna från förbudskungörelsernas tillämpning. Dessa särskilda regleringar har till ändamål att tillgodose andra än rent handelspolitiska syften. Exempel på sådana särskilda regleringar återfinns i skogsvårdsförordningen (1979:791), utsädesförordningen (1980:438), valutaförordningen (1959:264), kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål, lagen (1982:513) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. samt de båda regleringslagarna på jordbrukets och fiskets områden, nämligen lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område.

I förbudskungörelserna anges vilka varor och varugrupper som är undantagna från kungörelsernas tillämpning. I importförbudskungörelsen sker detta i form av en bilaga vari uppräknas de författningar (f.n. 10 st) som reglerar sådana varor. Sammanfattningsvis kan sägas att det här rör sig om varor beträffande vilka en dubbelreglering har ansetts överflödigt (t.ex. skogsvårdsförordningen), varor som regleras av en central myndighet (t.ex. valutaförordningen), eller varor, som överhuvudtaget inte får importeras (t.ex. förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa

stiletter m.m.). Utöver dessa i bilagan uppräknade författningar innehåller åtskilliga andra författningar bestämmelser som reglerar importen av olika varor. Dessa sistnämnda varor, som inte är uppräknade i bilagan, är således föremål för en dubbelreglering, dels den handelspolitiskt inriktade, dels den särskilda regleringen.

På exportsidan finns ingen motsvarighet till importförbudskungörelsens författningsuppräkning. I exportförbudskungörelsen föreskrivs istället generellt att den inte äger tillämpning på sådana varuslag för vilka exportförbud gäller enligt särskild författning.

Eftersom de båda prisregleringslagarna på jordbrukets och fiskets områden berörs av den föreslagna regleringen vill jag redan här nämna att import- och exportregleringen enligt dessa lagar skiljer sig från vad som gäller enligt de båda allmänna förbudskungörelserna. Under det att förbudskungörelserna föreskriver allmänna förbud är det i princip fritt att införa eller utföra sådana varor som omfattas av prisregleringslagarna på jordbrukets och fiskets områden. Med stöd av föreskrifter i dessa lagar får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, statens jordbruksnämnd, föreskriva olika regleringsåtgärder i form av licenstag och skilda regleringsavgifter.

2.2 Skäl för en ny reglering

Gällande föreskrifter om import och export är talrika och mångskiftande. Regleringen har i många fall skett genom lag men ännu oftare i kungörelser eller andra författningar som har beslutats av regeringen. De båda allmänna förbudskungörelserna har tillkommit utan riksdagens medverkan. Före 1974 års grundlagsreform var regeringens beslutanderätt i fråga om import och export av varor i allmänhet att se som ett utflöde av den ekonomiska normgivningsmakt som enligt 1809 års regeringsform tillkom konungen. Enligt de nya grundlagsbestämmelserna skall föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag, dvs. av riksdagen (8 kap. 3 § regeringsformen, RF). Till detta slag av föreskrifter hör sådana som reglerar import och export.

Föreskrifter om in- och utförsel av varor tillhör emellertid det område inom vilket riksdagen kan delegera normgivningsmakten genom lag. En sådan delegering har också skett genom lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor.

Enligt denna lag får regeringen meddela föreskrifter om in- och utförsel av varor, om det är påkallat av hänsyn till risk för störning inom samhälls-ekonomi eller folkförsörjningen, av särskilda handelspolitiska skäl eller av hänsyn till behov att trygga kvaliteten hos produkter av visst slag, till hälsovården, miljövården, växtskyddet eller skyddet mot djursjukdomar

eller till kontrollen av materiel som kan få militär användning. Regeringen får också överlåta rätten att meddela sådana föreskrifter åt förvaltningsmyndighet.

Vid tillkomsten av 1975 års bemyndigandelag var avsikten inte att göra några inskränkningar i tillämpningen av de båda allmänna förbudskungörelserna. Formellt sett innebär dock lagen en inskränkning genom att föreskrifter som meddelas måste vara påkallade av sådana särskilda hänsyn som jag nyss redogjort för. Regeringen har således i princip inte rätt att under normala förhållanden besluta föreskrifter med så generell räckvidd som de allmänna förbudskungörelserna ger utrymme för. Enligt övergångsbestämmelserna till regeringsformen gäller visserligen kungörelserna trots bristen på lagstöd. Att i längden låta dessa föreskrifter stå kvar i regeringsförfattningar utan det lagstöd som i princip behövs är dock knappast godtagbart.

De båda allmänna förbudskungörelserna tillkom, som jag tidigare nämnt, efter andra världskriget under en tid med andra handelspolitiska förutsättningar än de nuvarande. Kungörelserna har ändrats vid åtskilliga tillfällen. Den frilistning som skett med stöd av kungörelserna har också varit omfattande. Regleringen har därför blivit svårtillgänglig och komplicerad, inte minst för den enskilde.

2.3 Förslaget till ny reglering

2.3.1 Allmänt

Utredningens uppgift har varit att ta fram förslag till ett nytt import- och exportregleringssystem som står i överensstämmelse med regeringsformen och som dessutom är enkelt, effektivt och överskådligt. Som jag redan framhållit, har målet enligt direktiven varit att ersätta de båda allmänna förbudskungörelserna och därpå grundade beslut med ett nytt regelsystem. Även rollfördelningen mellan regeringen och förvaltningsmyndigheterna – kommerskollegium och statens jordbruksnämnd – skulle enligt direktiven klarläggas samt frågan om formerna för överlåtelse av regeringens befogenheter till myndigheterna övervägas.

Utredningen föreslår en formell omläggning av regleringen. Utredningen har emellertid inte ansett sig i princip böra föreslå materiella ändringar i nuvarande reglering annat än i enstaka fall då ändring blivit påkallad av den nya regleringen. Jag kommer i det följande att lämna en översiktlig redogörelse för utredningens förslag som enligt min mening i allt väsentligt bör kunna läggas till grund för ett nytt regelsystem. Förslaget har fått ett i huvudsak positivt bemötande av remissinstanserna. På några punkter har det dock rönt viss kritik. Jag går in härpå i samband med min redogörelse för förslaget.

Utredningens förslag innebär först och främst att de allmänna import- och exportförbuderna upphävs. Det skulle således i princip bli fritt att föra in eller ut varor. Vid behov skulle inskränkningar dock kunna ske i denna

frihet genom krav på licens. Sådana beslut om licenstvång skulle ha författningsform. En principiell omläggning av regleringen är, som utredningen påpekar, en logisk följd av de gångna årens utveckling med så omfattande frilistningar att endast en mindre del av in- och utförseln idag är licensbelagd. Att i denna situation fortsätta med allmänna förbud skulle – såsom utredningen också understryker – vara grovt missvisande. Härutöver skulle ett bibehållande av systemet med allmänna förbud också förutsätta att 1975 års bemyndigandelag fick utvidgas eftersom denna lag, som jag redan har framhållit, inte ger regeringen befogenhet att under normala förhållanden besluta föreskrifter av sådan generell räckvidd som de båda allmänna förbudskungörelserna medger.

En ny princip för regleringen av importen och exporten i enlighet med vad utredningen har föreslagit skulle komma att överensstämma med principen för den nuvarande speciella regleringen av importen och exporten av jordbruksvaror och fiskvaror. Utredningens förslag går ut på att i vissa delar arbeta samman de båda regleringssystemen. Detta föranleder vissa ändringar i lagarna om prisreglering på jordbrukets resp. fiskets område. Övriga särskilda import- och exportregleringar berörs inte av utredningens förslag.

Samtliga remissinstanser ställer sig positiva till eller lämnar utan erinran den principiella omläggningen av regleringen. Även uppbyggnaden av det föreslagna nya systemet lämnas i huvudsak utan erinran. *Statens jordbruksnämnd* ifrågasätter dock om den klarhet som vinnas på vissa områden kan uppväga den splittring av reglerna som förslaget medför på prisregleringens område.

Beträffande jordbruksnämndens kritik vill jag redan nu säga följande. Utredningens förslag om en formell omläggning av import- och exportregleringen innebär att denna reglering i principiellt hänseende kommer att överensstämma med principen för import- och exportregleringen av jordbruks- och fiskvaror. Jordbruksnämnden är dessutom licensmyndighet både för prisregleringsvarorna och för vissa andra varuslag som omfattas av utredningens förslag. Enligt min mening framstår det mot denna bakgrund som naturligt att de båda regleringssystemen sammanförs i största möjliga utsträckning. Jag kan för min del inte se att den föreslagna regleringen skulle medföra några egentliga nackdelar för prisregleringsvarornas del.

Föreskrifter om in- och utförsel av varor kräver, som jag redan har framhållit, i princip lagform (8 kap. 3 § RF). Riksdagen kan emellertid delegera rätten att meddela sådana föreskrifter. Genom 1975 års bemyndigandelag har regeringen bemyndigats att meddela sådana föreskrifter och även att överlåta denna rätt till förvaltningsmyndigheter. Som framgår av 8 kap. 7 § RF skall regeringens föreskrifter ha förordnings form.

Utredningen har förutsatt att licensomfånget kan variera från tid till annan men att vissa grundläggande bestämmelser – oaktat förändringar i

licensomfånget – alltid bör vara tillämpbara. Sådana grundläggande bestämmelser bör enligt utredningen samlas i en särskild förordning benämnd import- och exportregleringsförordningen, vartill jag återkommer under avsnitt 2.3.2. Grundbestämmelserna i denna förordning skulle omfatta även de varor som nu regleras genom de båda prisregleringslagarna på jordbrukets och fiskets områden.

Enligt förslaget skall import- och exportregleringsförordningen tillämpas om regeringen eller, efter regeringens bestämmande, en licensmyndighet föreskriver att en vara inte får införas eller utföras utan särskilt tillstånd. De bestämmelser som sålunda skulle bli tillämpliga rör i huvudsak de båda licensmyndigheterna, fördelningen av varor dem emellan, licensmyndigheternas befogenheter och skyldigheter i samband med licensbeläggning, bestämmelser om undantag från licenstvång samt ansvars- och besvär bestämmelser.

Föreskrifter om licenstvång har utredningen inte tagit in bland grundbestämmelserna i den föreslagna import- och exportregleringsförordningen. Dessa har istället samlats i tre andra förordningar, till vilka jag återkommer under avsnitt 2.3.3.

2.3.2 Grundbestämmelserna

De föreslagna grundbestämmelserna i import- och exportregleringsförordningen är i stora delar överförda från de allmänna förbudskungörelserna.

Utredningen förutsätter att kommerskollegium och statens jordbruksnämnd även i fortsättningen skall vara licensmyndigheter och utgår också från att varufördelningen dem emellan i stort sett bibehålls. Licensmyndigheterna får enligt förordningen möjlighet att, i likhet med vad som gäller nu, förena licenser med villkor och meddela verkställighetsföreskrifter.

I förslaget till import- och exportregleringsförordning har också intagits en besvär bestämmelse enligt vilken en licensmyndighets beslut enligt förordningen överklagas hos regeringen. Denna besvär bestämmelse saknar med ett undantag motsvarighet i gällande reglering. Varken de allmänna förbudskungörelserna eller prisregleringslagen på jordbrukets område har nämligen några uttryckliga besvär bestämmelser. Endast prisregleringslagen på fiskets område har en sådan bestämmelse i 23 §. Enligt denna paragraf förs talan mot beslut, som jordbruksnämnden i särskilt fall meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, hos kammarrätten. Beslut enligt de allmänna förbudskungörelserna eller prisregleringslagen på jordbrukets område kan överklagas hos regeringen med stöd av den allmänna besvär föreskriften i 18 § allmänna verksstadgan (1965:600). Jag kommer att gå närmare in på frågor som rör besvär sordning under avsnitt 2.4.

Utredningen har vidare i sitt förslag till import- och exportregleringsförordning också en bestämmelse av innebörd att licensmyndigheterna skall

Prop. 1983/84: 61

beakta internationella överenskommelser som Sverige träffar med andra länder och med föreskrifter i enlighet härmed. Avsikten med denna bestämmelse är utredningen att avlasta regeringen visst författningsarbete. Bestämmelser om undantag från licenstag skall enligt förslaget kunna gälla generellt för vissa bestämda varor eller avse varor som förs in eller ut för särskilda ändamål eller under särskilda förhållanden.

Enligt förslaget skall i den första kategorin – generellt undantag för vissa bestämda varor – ingå de varor som enligt förslaget intas i en särskild frilista av samma typ som de frilistor som nu återfinns i bilagor till de allmänna förbudskungörelserna. I förhållande till dessa har utredningens frilista dock i varuhänseende moderniserats och gjorts lika på import- och exportsidan. Det rör sig fortfarande om sådana varor som i huvudsak skall säkerställa ett fritt handels- och informationsutbyte, t.ex. böcker, tidningar och frimärken.

Utredningen har konstruerat sitt förslag i denna del på så sätt att varor i frilistan inte automatiskt skall omfattas av en föreskrift om import- och exportlicens. Om t.ex. flera varugrupper inom ett visst tulltaxenummer licensbeläggs förblir sådana varor inom varugruppen som återfinns i frilistan licensfria om inte licensföreskriften särskilt anger att även de skall inkluderas.

Behovet av en sådan frilista i en ny reglering ifrågasätts av några remissinstanser bl.a. *kommerskollegium, jordbruksnämnden och generaltullstyrelsen. Kammarrätten i Stockholm*, å andra sidan, vill se ett ytterligare förstärkt skydd för varor upptagna i listan på så sätt att varorna helt skall undantas från förordningens tillämpning.

Enligt min mening utgör ett system med en frilista med sådant innehåll som utredningen föreslagit en viss garanti bl.a. för att angelägna tryckfrihetsrättsliga intressen inte eftersätts. Särskilt i situationer då snabba och omfattande åtgärder blir nödvändiga kan frilistan spela en betydelsefull roll som en påminnelse om att vissa varor skall särbehandlas. Den nya regleringen måste i hög grad tillgodose beredskapsaspekterna och systemet med en frilista bör kunna vara en väl avvägd åtgärd för tillgodoseendet av dessa. Att gå längre och helt undanta sådana varor från förordningens tillämpning bör enligt min mening inte komma ifråga. En möjlighet att kunna in- och utförselreglera även dessa varor bör alltid finnas.

Med dagens snabba mediautveckling kan det naturligtvis inträffa att en sådan frilista inte vid varje tillfälle kommer att vara helt aktuell och fullständigt uppdaterad. Detta synes emellertid inte behöva bli till någon avgörande nackdel. Det är ju inget som hindrar att listan ses över med jämna mellanrum och särskilt i samband med uppkommande krissituationer.

Som jag tidigare redogjort för finns det f.n. vid sidan om de båda allmänna förbudskungörelserna många författningar som på andra än han-

delspolitiska grunder reglerar in- och utförseln av vissa varor. Författningarna som reglerar varor som är undantagna från förbudskungörelsernas tillämpning räknas såvitt avser importen upp i en bilaga till importförbudskungörelsen. I exportförbudskungörelsen sågs generellt att den inte gäller sådana varor som regleras i särskild ordning. Utredningen har i fråga om dessa särskilt reglerade varor föreslagit en bestämmelse som innebär att sådana varor som i in- eller utförselhänseende regleras i någon av de författningar som upptas i två bilagor till förordningen – en för vardera importen och exporten – inte skall omfattas av en föreskrift om licens om varorna inte är särskilt omnämnda i föreskriften. Innehållet i förslaget till bilaga på importsidan överensstämmer med motsvarande bilaga i den allmänna importförbudskungörelsen utom såvitt avser de båda prisregleringslagarna på jordbrukets och fiskets områden som inte finns med i bilagan på grund av att de avses omfattas av den nya regleringen. Importbilagan upptar åtta författningar. Motsvarande bilaga på exportsidan upptar tio författningar.

I fråga om förhållandet till specialreglerade varor kan jag tänka mig en annan lösning än den som utredningen föreslagit. Denna skulle gå ut på att helt undanta vissa varor från den föreslagna import- och exportregleringsförordningens tillämpning. Det skulle röra sig om varor beträffande vilka regeringen vill förbehålla sig beslutanderätten eller den omedelbara tillsynen i in- och utförselhänseende. Till denna kategori hör t.ex. krigsmateriel, atombränsle och valutor.

I och med att de nuvarande omfattande undantagen från de båda förbudskungörelsernas tillämpning när det gäller specialreglerade varor skulle försvinna, skulle flera varor än f.n. kunna bli föremål för en reglering av handelspolitiska skäl vid sidan om den särskilda regleringen. En sådan möjlighet att vid behov också handelspolitiskt kunna reglera sådana varor som i in- och utförselhänseende normalt regleras av t.ex. miljö- eller säkerhetsmässiga skäl har särskilt i försörjningspolitiska krislägen uppenbara fördelar.

Den andra kategorin undantag enligt förslaget reglerar de situationer då licensbelagda varor undantas från licenstvång på grund av att de förs in eller ut för visst särskilt ändamål eller under särskilda omständigheter. Utredningen föreslår här att man i import- och exportregleringsförordningen sammanför ifrågavarande undantagsbestämmelser i de båda allmänna förbudskungörelserna med motsvarande regler i prisregleringslagarna på jordbrukets och fiskets områden. Till följd härav bör dessa undantagsbestämmelser i de båda regleringslagarna upphävas. Sammanföringen medför vissa smärre justeringar för de jordbruks- och fiskprisreglerade varornas del.

Upphävandet av dessa undantagsbestämmelser i prisregleringslagarna utgör de huvudsakliga ändringarna i lagarna. Jag vill därför lämna en närmare redogörelse härför.